

Maria Kuittinen

Voimaantumista verkossa

Luotaintutkimus

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Medianomi

Viestinnän koulutusohjelma

Opinnäytetyö

26.4.2016

Tekijä Otsikko	Maria Kuittinen Voimaantumista verkossa – luotaintutkimus
Sivumäärä Aika	28 sivua + 2 liitettä 26.4.2016
Tutkinto	Medianomi
Koulutusohjelma	Viestinnän koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Digitaalinen viestintä
Ohjaaja(t)	Lehtori Raisa Omaheimo
Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan voimaantumiseen johtavaa prosessia valittujen verkkopalvelujen avulla. Työn tavoitteena on selvittää, voivatko tietynlaiset verkkopalvelut edesauttaa henkilön voimaantumisprosessia. Opinnäytetyö rajautuu länsimaisiin verkkopalveluihin ja siihen, miten voimaantumisen prosessi koetaan länsimaissa. Tutkimuskysymyksen vastataan luotainmenetelmällä toteutetun tutkimuksen ja siitä saatujen tulosten pohjalta. Opinnäytetyötä varten toteutettiin kymmenen tehtävää sisältävä luotainpaketti sekä pakettiin liittyvä jälkikysely. Kohderyhmä oli 25–32-vuotiaat naiset. Luotaintutkimus toteutettiin Helsingissä maaliskuussa 2016. Opinnäytetyö koostuu kolmesta eri osa-alueesta. Luku kaksi pohjautuu teoria-kirjallisuuteen, ja siinä syvennytään voimaantumisen teoriaan, voimaantumiseen käsitteenä sekä luotainmenetelmän historiaan ja teoriaan. Luvussa kolme esitellään opinnäytetyössä toteutetun luotaimen tutkimusjärjestelyt, luotaimen valitut verkkopalvelut, luotaimen prosessi sekä luotaimen tuloksia. Neljännessä luvussa yhdistetään voimaantumisen prosessi luotaintutkimuksesta saatuihin tuloksiin. Opinnäytetyön ja luotaimen tuloksien perusteella voidaan todeta, että valitut verkkopalvelut voivat tukea henkilöä hänen voimaantumisprosessissaan. Vaikka tutkimuksessa mukana olleet verkkopalvelut olivat kaikki amerikkalaisia, voi opinnäytetyötä käyttää pohjana vastaavien palvelujen kartoitukselle ja tarpeelle Suomessa. Lisäksi työ voi toimia katsauksena luotainmenetelmään kehittämistyöstä kiinnostuneille.	
Avainsanat	Voimaantuminen, luotainmenetelmä, verkkopalvelu

Author Title	Maria Kuittinen Empowerment online – A Probe Research
Number of Pages Date	28 pages + 2 appendices April 26 2016
Degree	Bachelor of Culture and Arts
Degree Programme	Media
Specialisation option	Digital Media
Instructor(s)	Raisa Omaheimo, Senior Lecturer
This Bachelor's thesis is a research about empowerment and its process through selected web services. The primary aim is to examine whether certain kinds of web services can support one's process of empowerment. The thesis is limited to Western web services and how the process of empowerment is seen by the Western countries. The research question is answered with a research that was implemented by using the probe method and the result that was conducted from it. A probe package including 10 tasks was followed by a questionnaire that was compiled for this thesis. The target group was women from 25 to 32. The probe research was executed in Helsinki in March 2016. The thesis consists of three structurally different areas. Chapter two focuses on empowerment theory, the concept of empowerment as well as the history of probe method and its theory. Chapter three is introducing probe's research setup, the web services selected for the probe, the process of the probe as well as the results conducted and used in the thesis. Chapter four connects the process of empowerment with the results of the probe. It can be established that with the thesis and the results of the probe the selected web services can support one's process of empowerment. Because all of the web services are from the US, the thesis can be used as a base for mapping the demand of similar services in Finland. The thesis can also be seen as an overview of the probe method for those interested in it.	
Keywords	Empowerment, probe research, web service

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Teorioiden hahmottamista	2
2.1	Voimaantumisen teoria	2
2.1.1	Voimaantuminen käsitteenä	2
2.1.2	Voimaantumisen prosessi	3
2.1.3	Voimaantumisen monet tekijät	4
2.1.4	Voimaantumisteorian viisi premissiä	7
2.2	Luotainmenetelmä	7
2.2.1	Luotaimen historiaa	8
2.2.2	Empatialuotaimet	11
2.2.3	Luotaimen prosessi	15
3	Luotaintutkimuksen toteutus	19
3.1	Luotain tutkimukseni menetelmänä	20
3.2	Tutkimusjärjestelyt	20
4	Tulokset	26
5	Lopuksi	28
	Liitteet	
	Liite 1. Luotaimen saateteksti ja tehtävät	
	Liite 2. Luotaimen jälkikysely	

1 Johdanto

Idea opinnäytetyöni aiheeseen syntyi pitkän ideoinnin lopputuloksena. Olen omassa henkilökohtaisessa elämässäni jo vuosien ajan seurannut muutamia vahvoja naishenkilöitä, jotka ovat tavalla tai toisella inspiroineet minua. Etenkin länsimaissa on ollut havaittavissa jonkinlainen ilmiö, jossa naisille (miehiä täysinä tyrmäämättä) suunnatut verkkopalvelut ovat yleistyneet etenkin viimeisen viiden vuoden aikana. Valitsin opinnäytetyöhöni kolme näistä: Amy Poehler's Smart Girls, Lenny Letter sekä Rookie Magazine. Kaikki nämä käsittelevät elämään liittyviä aihealueita kuten työelämää, politiikkaa, tyyliä, ystävyyttä ja kulttuuria. Vaikka verkkopalvelut ovat yhtä aikaa hyvin erilaisen samantyyppisiä, tiivistyy niiden kaikkien ydinajatus yhteen lauseeseen: ole oma autenttinen itsesi. Tämä herätti minussa aikaan pohdintaa: voivatko tämänkaltaiset verkkopalvelut toimia voimaantumisen lähteenä?

Seuraavaksi minun tuli löytää keino millä tavalla voisin tutkia aihetta ja samalla yhdistää sen medianomin opintoihini. Luotainmenetelmä osoittautui tässä tapauksessa sopivaksi vaihtoehdoksi tutkimusosuutta varten. Koska tätä menetelmää voidaan käyttää osana käyttäjälähtöistä suunnittelua, on sen oppiminen ja prosessin läpivienti minulle myös ammatillisessa mielessä hyödyllinen taito.

Tavoitteenani on selvittää voivatko luotaintutkimukseen valittujen verkkopalveluiden kaltaiset sivustot tukea henkilön voimaantumista. Rajaan opinnäytetyön ainoastaan länsimaisiin verkkopalveluihin ja siihen, miten voimaantumisen prosessi koetaan länsimaissa. Syvennyn aiheeseen teoriakirjallisuuden ja luotaintutkimuksen kautta.

Luvussa kaksi perehdyn voimaantumisen käsitteeseen ja voimaantumisprosessiin sekä luotainmenetelmän historiaan, erilaisiin luotaintyyppeihin sekä luotaimen prosessiin. Luvussa kolme sukellan omaan tutkimukseeni ja kerron miksi valitsin luotainmenetelmän ja miten tein tarvittavat tutkimusjärjestelyt. Samassa luvussa esittelen myös tutkimukseen valitut verkkopalvelut. Neljännessä luvussa nidon yhteen voimaantumisen teorian suhteessa luotainmenetelmän avulla saatuihin tuloksiin.

Opinnäytetyö on toteutettu keväällä 2016. Opinnäytetyössä toteutetun tutkimuksen tuloksia voi käyttää pohjana vastaavien palvelujen kartoitukselle ja tarpeelle Suomes-

sa. Lisäksi työ voi toimia katsauksena luotainmenetelmään kehittämistyöstä kiinnostuneille.

2 Teorioiden hahmottamista

Tässä luvussa tarkastellaan voimaantumisen sekä luotainmenetelmän teoriaa. Ensimmäisessä alaluvussa syvennyn voimaantumisen käsitteeseen, jonka jälkeen esittelen voimaantumisen prosessia ja siihen vaikuttavia tekijöitä. Toisessa alaluvussa kerron aluksi luotaimen historiasta, jonka jälkeen perehdyn paremmin empatialuotaimen. Lopuksi avaan luotaimen prosessin kohta kohdalta.

2.1 Voimaantumisen teoria

2.1.1 Voimaantuminen käsitteenä

Suomalaiset tutkijat käyttävät englanninkielistä empowerment-käsitettä eri yhteyksissä, ja empowerment-käsitteelle on useita eri lähtökohtia, sillä käsite on moniulotteinen ja vaikeasti määriteltävä (Siitonen 1999, 82; Järvinen 2009, 8). Tutkijat usein liittävät empowerment-käsitettä kuvaaviin sanoihin voimistumisen, valtuuttamisen, väkevöitymisen ja valtauttamisen. Suomennoksissaan tutkijat liittävät empowerment-käsitteen usein joko valta- tai voima-käsitteisiin myös termin luonnehdinnassa. (Siitonen 1999, 83.) Siitosen tutkimuksen aikaan empowerment-käsitteelle ja sen johdannaisille ei ollut vakiintuneita vastineita suomenkielessä. Siitosen tutkimuksessa englanninkielistä empowerment-käsitettä vastaa parhaiten sanan suomennos voimaantuminen. Sana onkin sittemmin vakiintunut suomenkieleen ja löytyy tänä päivänä Kielitoimiston sanakirjasta, jossa sanan merkitys avataan näin:

“Voimaantua – vahvistua, saada varsinaisia henkisiä voimavaroja, omavoimaistua. (Kielitoimiston sanakirja, Kotimaisten kielten keskus 2016)”

Tutkijoiden välillä on myös eroja, millä tavalla he ymmärtävät voimaantumisen prosessin. Siitosen mukaan käsitettä lähestytään useista eri lähtökohdista riippuen tutkijan omasta kiinnostuksesta ja prosessia tutkitaan myös eri konteksteissa. Tämä saattaa johtua siitä, että aiheeseen liittyvä tutkimus on nuorta. (Siitonen 1999, 84.)

2.1.2 Voimaantumisen prosessi

Siitosen mukaan voimaantuminen on luonteeltaan ihmisestä itsestään lähtevä prosessi. Voimaantumisen määrittely ja tutkiminen sekä voimaantumisteorian laatiminen on haastavaa, sillä on vaikeaa osoittaa, mitkä ilmiöt ja seikat aiheuttavat voimaantumisen, mikä vaikuttaa voimaantumisen asteeseen ja mitä ominaisuuksia voimaantuneella ihmisellä on. Edellä mainittuihin ajatuksiin kytkeytyy myös kysymykset siitä, miten henkilön on mahdollista saavuttaa vahva sisäinen voimantunne, eli miten hän luo itselleen voimaa, sekä miten voimaantumisprosessiin voi vaikuttaa? (Siitonen 1999, 91.)

Kehitysyhteistyökonsultti Järvisen kertoo *Voimaantumisen (empowerment) arvioinnin haasteita*-artikkelissaan voimaantumisen käsitteen sisältävän kaksi pääulottuvuutta. Voimaantuminen on henkilökohtainen prosessi, johon yksilötasolla liittyy kognitiivisia (tieto, ymmärrys, ajattelukyky, näkemys, kyky hallita sisäisiä kognitiivisia prosesseja), affektiivisia (uteliaisuus, rehellisyys, optimismi, rohkeus) ja konatiivisia (itsesäätely, päättäväisyys, halu oppia, itsearviokyky, motivaation hallintakyky, päämäärätietoisuus, tehokkuususkomukset) prosesseja. Toisaalta voimaantumiseen liittyy sosiaalinen aspekti, jolloin voimaantumisen sosiaaliset ulottuvuudet konkretisoituvat ryhmissä, organisaatioissa ja yhteisöissä. (Järvinen 2009, 8.)

Voimaantumisen käsitettä määrittävä asiantunteva diskurssi näyttää kuitenkin aina palautuvan ajatukseen:

”Voimaantuminen lähtee ihmisestä itsestään — voimaa ei voi antaa toiselle.”
(Siitonen 1999, 91).

Voimaantuneella ihmisellä on kyky hahmottaa syy ja seuraus-suhteita omassa elämässään ja arvioimaan vaihtoehtoisia toimintatapoja (Järvinen 2009, 10). Voimaantuneen ihmisen itsetunto on parantunut ja hänellä on kyky asettaa ja saavuttaa päämääriä. Ihminen voi myös tuntea hallitsevansa omaa elämäänsä ja muutosprosessia ja olla toiveikkaampi tulevaisuutta kohtaan. (Siitonen 1999, 88.)

Siitosen määritelmä tutkimuskirjallisuuden pohjalta on seuraavanlainen:

1. Voimaantumisen prosessiluonne. Voimaantuminen on ihmisestä itsestään lähtevä prosessi: voimaa ei voi antaa toiselle. Se on henkilökohtainen ja sosiaalinen prosessi, jota ei tuota tai aiheuta toinen ihminen. Voimaantuminen on prosessi tai tapahtumasarja, jonka kannalta toimintaympäristön olosuhteet (esim. valinnanvapaus ja turvalliseksi koettu ilmapiiri) voivat olla merkityksellisiä, ja tämän vuoksi

voimaantuminen voi olla jossain tietyssä ympäristössä todennäköisempää kuin toisessa.

2. Voimaantunut ihminen: Voimaantunut ihminen on löytänyt omat voimavaransa. Hän on itse itseään määräävä ja ulkoisesta pakosta vapaa. Voimaantumisprosessissa toinen ihminen ei ole häntä voimaannuttanut, vaan hän on itse tullut voimaantuneeksi. (Siitonen 1999, 93.)

Voimaantumisen prosessi on vahvasti yhteydessä ihmisen omaan haluun voimaantua, omien päämäärien asettamiseen, luottamukseen omiin mahdollisuuksiin ja näkemykseen omasta itsestään ja tehokkuudesta. Voimaantumisteoria pitää ihmistä aktiivisena, luovana ja vapaana toimijana, joka asettaa itselleen jatkuvasti uusia päämääriä, kuten pyrkimyksiä toiveita, intentioita ja haluja, omassa elämänprosessissaan. Itseensä ja omiin mahdollisuuksiin liittyvät uskomukset rakentuvat kuitenkin osin sosiaalisissa kanssakäymisissä. Henkilökohtaiseen voimaantumisprosessiin vaikuttavat siis myös toiset ihmiset, olosuhteet sekä sosiaaliset rakenteet. (Siitonen 1999, 117-118.)

Järvisen mukaan voimaantumista tulee tarkastella sosiaalisena ilmiönä, sillä voimaantunut ihminen toimii sosiaalisissa verkostoissa ja voimaantumista koetaan suhteessa näihin verkostoihin (Järvinen 2009, 8). Vaikka voimaantumista voidaan yrittää tukea monilla hienovaraisilla ratkaisuilla, ei voimaa voi antaa toiselle eikä toisen voimaantumisesta voi päättää yksipuolisesti. Kannustava palaute ja reflektiota tukeva vuorovaikutteisuus ovat voimaantumisessa tärkeässä roolissa. Molemminpuolinen luottamus, kunnioitus ja tuki sekä osallistuminen ja sitoutuminen ovat edellytyksiä voimaantumiselle. (Siitonen 1999, 87-88.)

2.1.3 Voimaantumisen monet tekijät

Voimaantuneen henkilön sisäinen voimaantunne syntyy usean tekijän dynaamisessa vuorovaikutuksessa (Järvinen 2009, 9). Voimaantumisteorian osaprosessit koostuvat päämääristä, kykyuskomuksista, kontekstiuskomuksista ja emootioista. Voimaantuminen ei ole yksisuuntaista, sillä voimaantumisteorian osaprosessit ovat yhteydessä tai merkityssuhteessa toisiinsa. (Siitonen 1999, 188).

Ihmisen voimaantumisen kannalta on erittäin tärkeää, että hän voi asettaa itselleen vapaasti tulevaisuuden tavoitteita. Suuriin päämääriin pääseminen edellyttää yleensä useiden välipäämäärien saavuttamista. Itseasetetut tavoitteet toimivat energialähteenä päämäärien tavoittelussa ja välipäämäärien saavuttamisen yhteydessä vapautuu voi-

mavaroja, jotka voi ohjata jälleen uusiin haasteisiin. Lisäksi se miten ihminen uskoo omiin kykyihin joko edistää tai estää voimaantumista ja päämäärien saavuttamista.

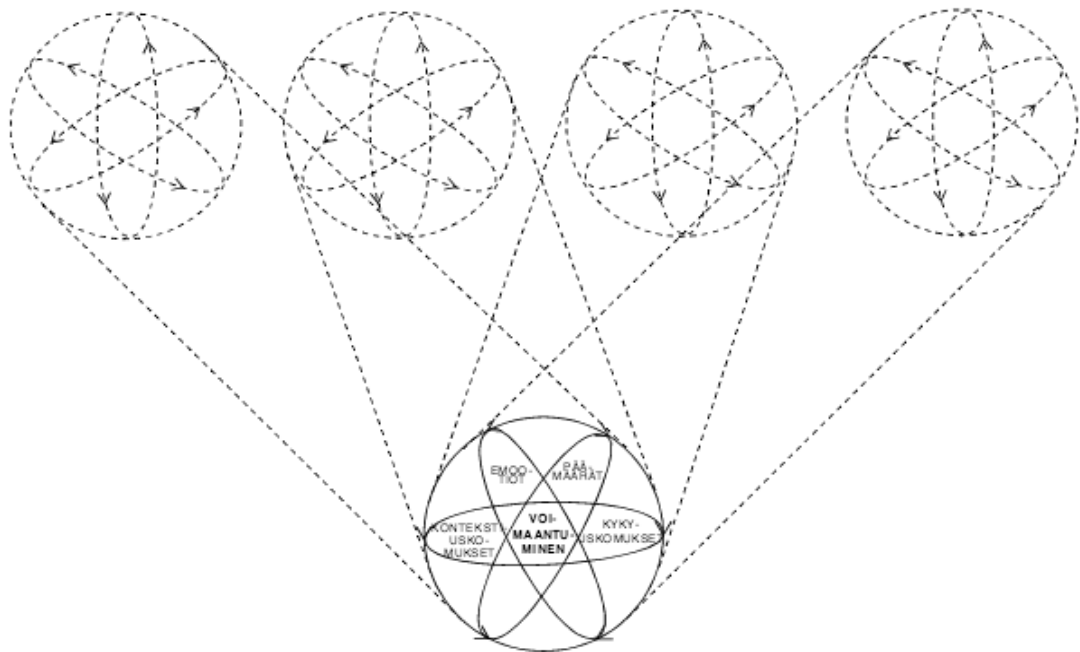
Päämäärien asettamisen kannalta on erittäin tärkeää, että ihmisellä on vapaus, valinnanvapauden arvo ja oikeus määrätä vapaasti suunta omassa elämässään. (Siitonen 1999, 119.)

Myös ihmisen kyky luottaa omiin kykyihin, itseluottamus, minäkuva, tyytyväisyys ja mahdollisuus tehdä vastuullisia itsenäisiä päätöksiä ovat hyvin merkityksellisiä omien voimavarojen vapautumisen ja positiivisen latauksen vahvistumisen kannalta. (Siitonen 1999, 129.)

Ihminen pyrkii kontekstissaan eli toimintaympäristössään jatkuvasti jonnekin. Päämääriin pyrkiessään ihminen saattaa hylätä jonkin päämääristään mikäli hän kokee ympäröivän ilmapiirin kireäksi. Sen sijaan luottamuksellisessa ilmapiirissä hän voi asettaa itselleen päämääriä ja pyrkiä niitä kohti, sillä hän kokee ilmapiirin vapauttavaksi. Voimaantumisen kannalta on kuitenkin oleellista millaisen kontekstin ihminen kokee päämääriin pyrkimisen kannalta parhaimpana. (Siitonen 1999, 142-143.)

Emootiot toimivat johtolankana kun ihminen arvioi mahdollisuuksiaan asettaa ja saavuttaa päämääriä omista lähtökohdistaan. Ihmisen löytää päämäärän saavuttamiseen tarvittavat voimavarat todennäköisesti silloin, kun hän pystyy arvioimaan kontekstinsa mahdollistavaksi ja itsensä kykeneväksi saavuttamaan päämääränsä. (Siitonen 1999, 151.)

PÄÄMÄÄRÄT	KYKYUSKOMUKSET	KONTEKSTIUSKOMUKSET	EMOOTIOT
* Toivotut tulevaisuuden tilat - henkilökohtaisten päämäärien asettaminen - halu ymmärtämiseen - halu menestyä - osallistuminen yhteisten päämäärien asettamiseen * Vapaus - valinnanvapaus - vapaaehtoisuus - itsemäärääminen - autonomisuus * Arvot	* Minäkäsitys - minäkuva - itsetunto - identiteetti * Itseluottamus, itsearvostus * Tehokkuususkomukset ja itsesäätely * Vastuu	* Hyväksyntä - tervetulleeksi kokeminen * Arvostus, luottamus ja kunnioitus * Ilmapäiri - turvallisuus - avoimuus - ennakkoluulottomuus - rohkaiseminen - tukeminen * Toimintavapaus - oma kontrolli * Autenttisuus * Yhteistoiminta, kollegiaalisuus ja tasa-arvoisuus	* Säätelevä ja energisoiva toiminta * Positiivinen lataus - innostuneisuus * Toiveikkaus * Onnistuminen ja epäonnistuminen * Eettisyys - ihmisen äänen kuunteleminen

Kuvio 1. Voimaantumisen osaprosessien moniulotteinen keskinäinen yhteys Siitosen (1999) mukaan.

Kuvio 1 havainnollistaa edellä mainittujen voimaantumisen osaprosessien keskinäistä yhteyttä ja niiden merkitysuhteiden moniulotteisuutta. Täytyy kuitenkin muistaa, että nämä osaprosessit ovat ainoastaan teoreettisesti merkityksellisiä eivätkä ne vaikuta kaikissa konteksteissa kaikkiin ihmisiin samalla tavalla (Siitonen 1999, 119).

2.1.4 Voimaantumisteorian viisi premissiä

Siitosen (1999, 161-165) voimaantumisteoria koostuu viidestä eri premissistä, jotka yhdessä muodostavat teorian ihmisen voimaantumista:

1. Voimaantuminen on henkilökohtainen ja sosiaalinen prosessi: voimaa ei voi antaa toiselle
2. Voimaantuminen on ihmisestä itsestään lähtevä prosessi, jota jäsentää päämäärät, kykyuskomukset, kontekstiuskomukset ja emootiot ja näiden sisäiset suhteet
3. Voimaantuminen vaikuttaa katalyytin tavoin sitoutumisprosessiin: vahva katalyytti (empowerment) johtaa vahvaan sitoutumiseen ja heikko katalyytti (disempowerment) johtaa heikkoon sitoutumiseen
4. Voimaantuminen on yhteydessä ihmisen hyvinvointiin
5. Voimaantuneisuus ei ole pysyvä tila

Tämän voimaantumisteorian ydinajatus on, että voimaantuminen on ihmisestä itsestään lähtevä prosessi, josta hän on vastuussa ja johon hänellä on kyky vaikuttaa. Teorian pohjalta ei voi sanoa suoraan, voivatko tietynlaiset verkkopalvelut tukea henkilön voimaantumista. Uskaltaisin kuitenkin väittää, että verkkopalveluiden sisällöt voivat edesauttaa henkilön positiivista minäkuvan rakentumista sekä lisätä henkilön toiveikkuutta ja positiivista latausta esimerkiksi inspiroivien sisältöjen kautta. Henkilöllä saattaa olla myös mahdollisuus löytää verkkopalveluiden kautta samanhenkisiä ihmisiä, jolloin hän voi tuntea hyväksyntää, arvostusta ja yhteenkuuluvuuden tunnetta yhteisön sisällä. Koska opinnäytetyöhön valitut verkkopalvelut korostavat oman itsensä hyväksyntää sellaisena kuin hän on, näen näiden verkkopalvelujen ydinviestin jo itsessään voimaannuttavana.

2.2 Luotainmenetelmä

Kerron tässä luvussa luotainmenetelmästä, jonka valitsin opinnäytetyöni tutkimusmenetelmäksi. Alkuun esittelen luotaimen yleisesti, jonka jälkeen avaan menetelmän historiaa. Tämän jälkeen syvennyn luotaimen prosesseihin.

Luotain on itsedokumentointipaketti, jonka tarkoituksena ei ole niinkään saada objektiivista tietoa käyttäjän tarpeista vaan saada tietoa ja vihjeitä käyttäjän kokemuksista, ajatuksista ja ideoista. Käyttäjä tekee luotainpaketin sisältämiä tehtäviä itsenäisesti esimerkiksi kotonaan valvomattomassa ympäristössä haluamaan ajankohtana. Luotainten avulla päästään tarkastelemaan käyttäjän omaa toimintaympäristöä ja hänen näkemyksiään. Luotaimet myös tunnustelevat uusia mahdollisuuksia sen sijaan, että ne ratkaisisivat jo tunnettuja ongelmia. Niiden tarkoitus on tukea niin suunnittelijoiden kuin myös käyttäjien tulkintoja ja luovuutta. (Mattelmäki 2006, 45.) Luotaimen prosessi mahdollistaa käyttäjien, muotoilijoiden, tutkijoiden ja monialaisen suunnitteluryhmän osallistumisen. Suunnittelijat ja tutkijat voivat luotainten avulla löytää uusia tapoja ymmärtää käyttäjiä ja heidän kokemuksiaan sekä inspiroitua löydöistään. (Mattelmäki 2006, 122.)

2.2.1 Luotaimen historiaa

Bill Gaver, Anthony Dunne ja Elena Pacenti loivat kulttuuriluotaimen (*'Cultural Probes'*) 1990-luvun loppupuolella. Tutkimus kuului osaksi EU-rahoitteista Presence-nimistä projektia Lontoon Royal College of Art yliopistossa, jossa tutkittiin teknologian tuomia mahdollisuuksia tukea ikäihmisten läsnäoloa paikallisissa yhteisöissä. Luotaimen avulla he tutustuivat ikäihmisten elämään kolmessa eri paikassa Italiassa, Norjassa ja Hollannissa. Aluksi tutkijat keräsivät taustatietoa valituista paikoista ja kulttuureista keskusteluiden ja kyselyjen avulla. (Gaver 1999, 22; Mattelmäki 2006, 48.)

Kulttuuriluotaimien kehittäjien näkökulmasta luotaimen lähtökohtana oli luoda yhteys suunnittelijan ja käyttäjän välille. Presence-projektin yhtenä tavoitteena oli päästä eroon stereotyyppisistä mielikuvista ikäihmisistä sekä kehittyä ihmisten kuuntelemisessa ja ymmärtää heidän käyttäytymistään ja toimintaansa (Gaver 1999, 25). Projektissa suunnitteluryhmä halusi yhdistää oman mielikuvituksen hyödyntämisen ja tulevien käyttäjien tarpeiden kohtaamisen. Siksi ikäihmiset otettiin mukaan suunnitteluun ja heitä kannustettiin käyttämään mielikuvitustaan. Tutkimusta varten kehitettyjä luotaimia inspiroivatkin psykologiassa käytetyt projektiiviset menetelmät ja nykytaiteen ajattelu- ja toimintatavat. (Gaver 1999, 25; Mattelmäki 2006, 48-49.)

Gaverin tiimin vuonna 1999 toteuttamat luotaimet oli räätälöity kutakin paikkakuntaa varten, mutta jokainen niistä sisälsi ainakin kertakäyttökameran, karttoja, postikortteja kysymyksineen sekä valokuva-albumin ja päiväkirjan. Luotainten tehtävät oli tarkoituk-

sella tehty moniselitteiseksi ja avoimiksi, sillä niiden haluttiin kannustaa keskusteluun tulevaisuuden tuomista mahdollisuuksista. (Mattelmäki 2006; Gaver 1999.)

Mattelmäki (2006, 50) kertoo, että perinteisesti etnografisessa tutkimuksessa itse-dokumentointia käytetään olemassa olevan toiminnan dokumentointiin niin, että tutkittavia häiritään mahdollisimman vähän eikä heidän toimintaansa haluta vaikuttaa. Presence-projektissa sen sijaan ihmisiä provosoitiin tarkoituksella ja sillä tavoin heidät mielikuvitustaan herkistettiin (Mattelmäki 2006, 50; Gaver 1999, 22). Tutkittaville annettiin myös mahdollisuus jättää vastaamatta kysymyksiin, jotta prosessi pysyisi mahdollisimman avoimena ikäihmisiä kohtaan.

Noin kuukausi luotainten luovuttamisen jälkeen ensimmäiset vastaukset alkoivat palautua suunnittelijoille postikortti, kartta ja kamera kerrallaan. Osa materiaalista palautui myös vastaamattomana tai selityksen kera, mikä tehtävässä oli ollut vaikeaa. (Gaver 1999, 26.)

Luotaimilla kerättyjä tuloksia, kuvia ja vastauksia on esitelty prosessin tuloksena (Mattelmäki 2006, 51). Luotainta ei kuitenkaan suunniteltu tieteellisin menetelmin analysoitavaksi, sillä sitä ei nähty tarkoituksenmukaisena. Gaverin tiimin käyttäjätutkimusten tuloksia ja niistä tehtyjä jäsennyksiä, jäsentelyjen tekotapaa ja konsepti-ideoiden perusteluja ei ole raportoitu. (Mattelmäki 2006, 51-53). Gaverin tiimi teki sen sijaan tulosten pohjalta ehdotelman, joka perustui siihen mitä he olivat oppineet palautetuista materiaaleista (Gaver 1999, 26-27).

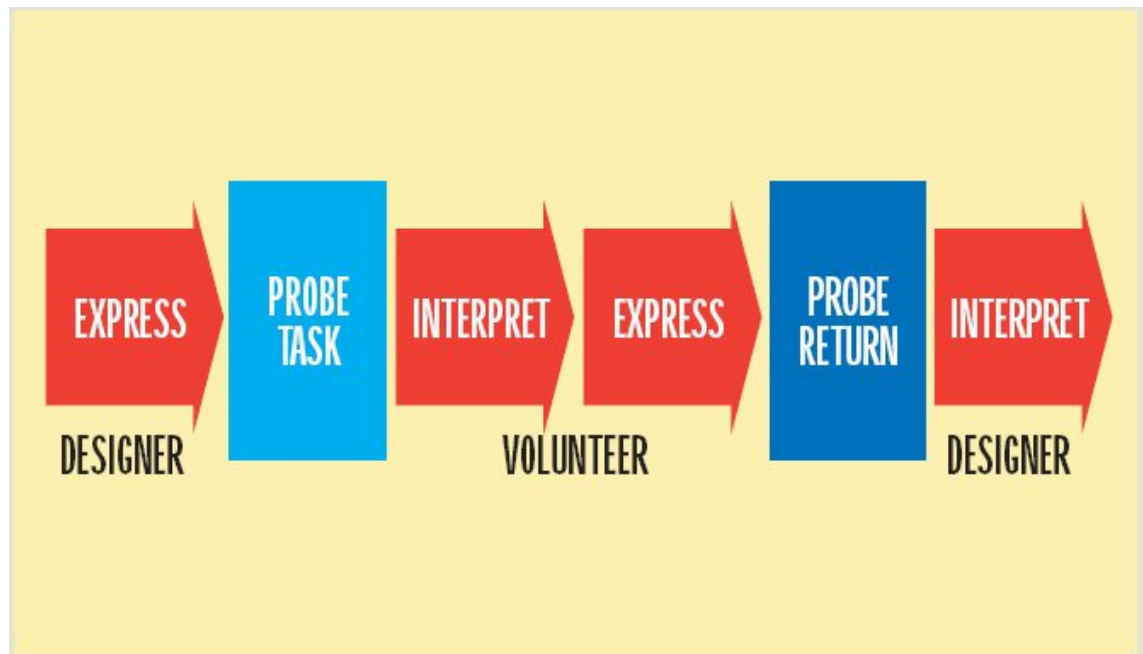
Vaikka kulttuuriluotaimen lähtökohdat perustuvat lähtökohtaisesti käyttäjän ja suunnittelijan väliseen tasa-arvoon, ei aineiston käsittelytapa tue tätä lähtökohtaa. Tulkinta- ja suunnitteluvaihe perustuu ainoastaan suunnittelijoiden omiin näkemyksiin ja tuloksista nousseisiin teemoihin ja oivalluksiin sekä materiaalista saatuun inspiraatioon. (Mattelmäki 2006, 53). Gaverin (1999, 27) mukaan luotainta tehtävineen ei ole tehty analysoitavaksi, sillä tulokset olivat pirstaleisia ja epäselviä. Tämän vuoksi menetelmä on saanut kritiikkiä.

Kulttuuriluotaimet ovat inspiroineet suunnittelijoita ja tutkijoita soveltamaan menetelmää omissa projekteissaan ja menetelmän alkuperäinen taiteellinen prosessi on saanut uusia painotuksia ja vivahteita. Mattelmäki nostaa tekstissään esille Stephan Wensveenin luotaimen, joka luotaimet olivat tarkemmin rajattuja ja niiden suunnittelulla oli

selkämpä tavoite. Wensveenin tavoitteena oli uudenlaisen kokemuksellisen herätyslaitteen suunnittelu. (Mattelmäki 2006, 55.) Luotaimen tavoitteena oli tutkia ja tallentaa ihmisten nukkumis- ja heräämiskokemuksia ja löytää niihin liittyviä tunteita ja sen myötä inspiroitua uutta muotoilua varten (Wensveen 2005, 65). Luotaimen tehtävät rakentuivat herätyslaitteen ympärille ja hahmottivat siihen liittyvää suunnitteluavaruutta. Wensveen kuitenkin käsitteli saatuja tuloksia kvantitatiivisen tutkimuksen keinoin ja pyrki vastaamaan kysymykseen, mitkä tunteet ovat heräämiskokemuksen kannalta relevantteimpia (Mattelmäki 2006, 55). Luotaimen myötä nousi esiin useita erilaisia tunnekokemuksia: mihin aikaan käyttäjän tarvitsee herätä; että käyttäjä haluaa nukkua vielä/torkuttaa; unen määrä; käyttäjän tunnetaso, ja että ihmiset poikkeavat toisistaan, mutta myös, että käyttäjä itsessään poikkeaa päivästä toiseen. Tunneviisaan herätyslaitteen tulee siis tunnistaa ja ilmaista näitä ilmiöitä (Wensveen 2005, 66).

Kun luotaimen menetelmä myöhemmin yleistyi maailmanlaajuisesti ja laaja-alaisesti suunnittelijoiden ja tutkijoiden keskuudessa, oli myös syntynyt tarve järjestyttää ja analysoida tuloksia. Gaver kritisoi, että luotaimet on otettu osaksi tieteellistä prosessia, jolloin luotaimista saadaan irti kaikki olennainen. Tällöin luotaimen ensisijainen lähtökohta unohtuu. Luotaimen tuomat hyödyt ja opit vaarantuvat mikäli luotaimia käytetään täysin tieteellisesti. (Gaver 2004, 53-54.)

Luotainten tuloksia voi olla haastavaa analysoida ja tulkita selkeästi, sillä luotainprosessi on itsessään monikerroksinen ja sisältää sekä ilmaisemista että tulkintaa osallistujien ja tutkijoiden välillä. Kuten kuviossa 2 havainnollistetaan, prosessissa tutkijat ilmaisevat kiinnostustaan muun muassa kyselyjen ja kokeellisten tehtävien kautta, jonka jälkeen osallistujat tulkitsevat sekä tutkijan motivaatiota että intressejä ja ilmaisevat itseään vastaustensa kautta, joita tutkijat jälleen tulkitsevat tuloksissaan. (Gaver 2004, 55).

Kuvio 2. Luotaintutkimuksen tulokset ovat ilmaisun ja tulkinnan monikerroksisen prosessin tuloksia.

Luotaimen tuloksia käytetäänkin usein inspiraation lähteenä varsinaiselle suunnittelu-työlle. Tutkimuksen avulla suunnittelijat etsivät uusia ideoita ja pyrkivät ajattelemaan uudella, yllättävällä tavalla (Mattelmäki 2006, 52).

2.2.2 Empatialuotaimet

Empatialuotaimen kehitystarve on syntynyt tutkimusnäkökulman, yritysyhteistyön ja käyttäjälähtöisen suunnitteluempatian tukemisen tavoitteista. Suunnitteluempatialla tarkoitetaan kykyä eläytyä käyttäjän tilanteisiin ja astua käyttäjän asemaan (Mattelmäki 2006, 73). Luotaimia on haluttu käyttää käyttäjäkeskeisen suunnittelun käytännön osana. Empatialuotaimien tavoitteena on ollut tukea suunnitteluempatiaa inspiraation tukemisen ja tiedon keräämisen rinnalla. Tällaisissa luotaimissa tutkijat ovat usein välittäjän roolissa käyttäjien ja suunnitteluorganisaation välissä. Hankkeissa on haluttu tallentaa monipuolisesti inhimillistä aineistoa elämän eri osa-alueilta ja heijastaa kuvia ihmisten kokemuksista yritysten suunnittelijaryhmille. (Mattelmäki 2006, 58).

Empatialuotainprosessiin on muun muassa liitetty haastattelu, joka toteutetaan itsedokumentaation jälkeen. Haastattelulla halutaan täydentää luotainaineistosta saatuja näkemyksiä ja oikaista myös mahdollisia virhetulkintoja (Mattelmäki 2006, 58).

Kulttuuriluotaimesta poiketen empatialuotaimen käyttäjälähtöinen asenne, yksilöiden tarkastelu ja empatiapyrkimys ovat osittain syrjäyttäneet suunnittelijoiden mielikuvituskellista tulkintaa. Tutkijan ja käyttäjän välille syntyvä luottamuksellinen suhde saattaa siis rajoittaa mielikuvitusta ja tarinankerrontaa, ja näin ollen se voi jopa estää villedimmät ideat. Käyttäjistä saadaan kuitenkin sitä kokonaisvaltaisempi kuva ja hänen tunteita ja arvojaan saadaan tallennettua sitä paremmin, mitä paremmin hän on sitoutunut tukemaan siten empaattista suunnittelua. (Mattelmäki 2006, 60.)

Luotaimia [Kuvio 3] käytetään Mattelmäen (2006, 69) mukaan neljästä eri syystä:

1. Inspiraatio – Luotaimet rikastavat ja tukevat suunnittelijan tai tiimin inspiraatiota
2. Informaatio – Luotaimien avulla kootaan tietoa käyttäjistä
3. Osallistava – Luotaimet antavat käyttäjille mahdollisuuden osallistua suunnitteluprosessiin
4. Vuoropuhelu – Luotaimet rakentavat yhteyden käyttäjien ja suunnittelijoiden välille

Seuraavissa kappaleissa avaan yllä olevia syitä tarkemmin.

- Inspiraation lähteenä toimivat luotaimet

Suunnittelun alkuvaiheessa suunnittelijat yrittävät muodostaa kokonaiskuvan käyttäjistä ja käyttöympäristöstä. Luotainten tarkoitus on toimia inspiraation lähteenä ja tukea suunnittelijoiden ja tiimien luovaa ajatustyötä. Etenkin luotainten suunnitteluprosessi ja materiaalien tulkinta näyttäisivät olevan erityisen inspiroivia vaiheita suunnittelijoille. Avoimet, provokatiiviset ja oudotkin tehtävät avaavat mahdollisuuksia löytää uusia näkökulmia ja lähestymistapoja tutusta arjesta. Luotaimilla haetaan aineistoa, joka auttaa eläytymään ja käynnistämään ja rikastamaan ajatusprosesseja. Inspiraation lähteeksi tarkoitettua materiaalia ei ole tarkoitettu käsiteltäväksi tieteellisin analyysin eikä niitä pyritä yleistämään. Mielenkiintoiset ongelmat, teemat sekä kaavat ja niiden poikkeukset nostetaan esille ja niitä voidaan kehittää assosioiden ja tarinan rakentamisen avulla pidemmälle. Inspiroinnin tukemiseen tähtäävien luotainten tuloksia esitellään kulttuuriluotaimen tapaan alkuperäisen aineiston, luotainesineiden sekä ideoiden kautta. (Mattelmäki 2006, 69-70.)

- Informaatiota keräävät luotaimet

Tuotteen/palvelun varhaisessa konseptointivaiheessa haasteena on löytää tutkimuskysymyksiä. Aihepiiriä ei tunneta vielä tässä vaiheessa eikä sitä, mitä ollaan suunnittelemassa ja mihin tähdätään. Luotainten tavoitteena on löytää merkkejä kiinnostavista mahdollisuuksista ja edesauttaa aihealueen omaksumista. Luotaimet keräävät tietoa mahdollisista käyttäjistä, heidän kokemuksista, asenteista ja tarpeista. Ne voivat tallentaa yksityiskohtaista tietoa ihmisten päivittäisestä elämästä. (Mattelmäki 2006, 70.)

Tietoa luotaavat tehtävät pyrkivät keräämään tietoa nykyhetkestä ja tilanteista, ja tavoitteena on saada käyttäjät analysoimaan ja tulkitsemaan heidän kokemuksiaan. Tällaiset luotaimet eivät anna niin paljon tilaa luovuudelle kuin inspiraatiota hakevat luotaimet antavat. Avoimien kysymysten avulla kerätty tieto on usein pirstaleista ja subjektiivista, eikä toisiin aiheisiin poikkeamista voi kontrolloida, sillä aihetta voi tulkita niin monella tapaa. Kuitenkin tällaiset yllättävät tulkinnat voivat avata tutkijoille uudenlaisia näkemyksiä. Tietoa keräävistä luotaimista voidaan yleensä tehdä yhteenveto tai raportti. Tulokset eivät kuitenkaan tarjoa välttämättä kattavasti uutta tietoa vaan toimivat sen sijaan johdatuksena seuraavaan vaiheeseen ja auttavat tutkimuskysymysten tarkennuksessa. (Mattelmäki 2006, 71.)

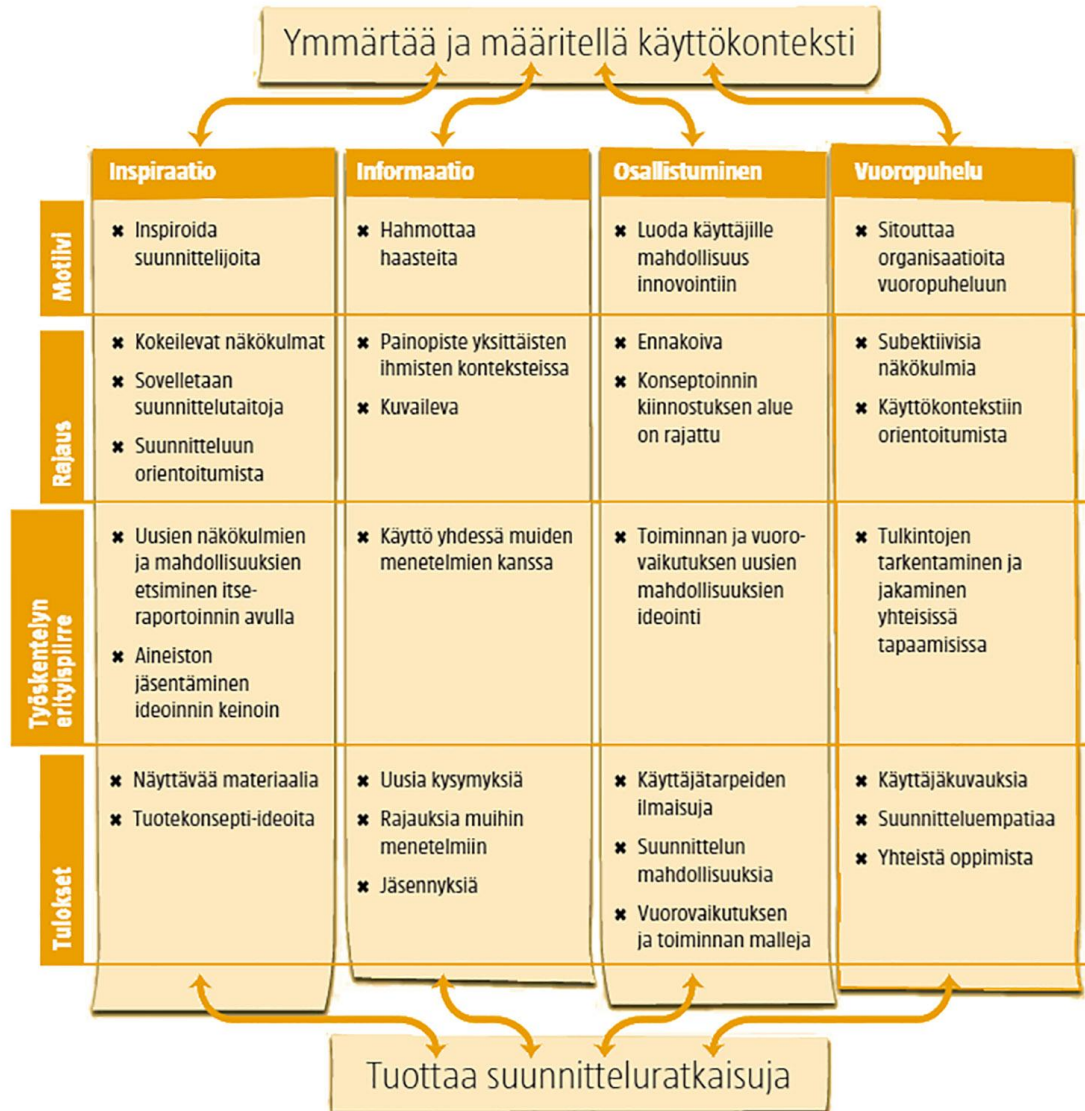
- Osallistumiseen innoittavat luotaimet

Osallistuva suunnittelu pyrkii kartoittamaan käyttäjien tarpeita ja löytämään uusia ratkaisuja yhdessä käyttäjien kanssa. Luotaimet tukevat käyttäjien osallistumista tiedonkeruuseen, tarpeiden ja unelmien ilmaisuun ja suunnitteluun. Tehtävät auttavat käyttäjiä havainnoimaan heidän omia kokemuksiaan eri näkökulmista. Oman ympäristön aktiivinen seuraaminen voi nostaa esille uusia parannusehdotuksia. Käyttäjillä saattaa olla esimerkiksi mahdollisuus kokeilla uusia välineitä ja prototyyppejä luotauksen aikana. Jotkin luotaimet ovat erittäin avoimia, ja niiden tavoitteena onkin ymmärtää suunnittelun sijaan enemmän itse käyttäjää ja ilmiötä. Kun luotaimia käytetään osallistavan suunnittelun apuvälineenä, samalla mahdolliset lopputulokset ovat yleensä rajatummat. (Mattelmäki 2006, 71-72.)

- Vuoropuhelua kasvattavat luotaimet

Luotain ja luotainprosessi tukevat keskustelun syntymistä monella tapaa: prosessi sisältää tapaamisia ja yhteydenpitoa tutkijoiden, suunnittelijoiden ja käyttäjien välillä esimerkiksi luotainten toimittamisen tai rekrytoinnin yhteydessä. Luotainpaketti voidaan nähdä suunnittelijan aloitteena käyttäjää kohtaan, sillä luotain toimii ikään kuin lahjana käyttäjälle, jossa suunnittelija kertoo käyttäjälle jotain itsestään ja ideoistaan. Luotaimet myös valmistavat käyttäjää kertomaan kokemuksistaan, ohjaavat heitä mielenkiintoisten kysymysten ääreen ja helpottavat heidän kanssakäymistään haastattelun tai havainnoinnin yhteydessä. (Mattelmäki 2006, 73.)

Henkilökohtaiset tapaamiset käyttäjien kanssa auttavat suunnittelijoita konkretisoimaan käyttäjät mielikuvista todellisiksi ihmisiksi, mikä vahvistaa suunnittelijoiden motivaatiota, sillä he voivat sisäistää paremmin käyttäjän näkökulman ja jalkauttaa sen tuotesuunnitteluun. Suunnittelijat tutustuvat kerätyn materiaalin kautta käyttäjiin, ja näin yksittäisten käyttäjien henkilökohtaiset, tarinalliset ja visuaaliset luotaimet toimivat käyttäjäkuvausten pohjana. Luotainaineiston jäsentämistä ja tulkintaa onkin arvokasta tehdä monialaisessa tiimissä, sillä näin tiimi voi löytää useita tulkintanäkökulmia. Yksittäinen suunnittelija voi myös käyttää omaa kokemusmaailmaa käyttäjän ymmärtämisen ja suunnitteluempatian syntymisen apuna. (Mattelmäki 2006, 73.)

Kuvio 3. Luotaimien neljä käyttötarkoitusta Mattelmäen (2006) mukaan.

2.2.3 Luotaimen prosessi

Luotaimen prosessi jakautuu kuuteen olennaiseen vaiheeseen.

1. Virittäytyminen

Luotaamisen alkuvaiheessa virittäydytään luovaan työskentelyyn ja määritellään luotaimen tarkoitus, päämäärä ja aihe. Riippuen luotaimesta voi luotauksen aloittaa pienilläkin esivalmisteluilla, mutta joskus aihealue vaatii syvällisempää perehtymistä. Tässä vaiheessa on myös hyvä perustella, miksi luotaimia halutaan käyttää. Virittäyty-

misvaihe voi sisältää aihepiiriin liittyvää omien kokemusten ja ennakkokäsityksien havainnointia, ideointia, kirjallisuuskatsauksia, ryhmäkeskusteluja, asiantuntija- tai avainhenkilöhaastatteluja. Olennaisinta on kuitenkin keskittyä käyttäjiin tutkimuksen sijaan, sillä luotain tähtää käyttäjätutkimuksen kautta suunnitteluun. (Mattelmäki 2006, 80-81.)

2. Kohderyhmän tavoittaminen

Luotaintutkimus ei vaadi isoa kohderyhmää. Jopa yksittäinen ihminen voi olla riittävä osoittamaan tarpeita tai toimia ratkaisuidean lähtökohtana. Toisekseen kvalitatiiviset tutkimukset, jollainen myös luotain on, pyrkii kuvailemaan ja ymmärtämään ilmiöitä ja yksilöitä (Silverman 2000, Mattelmäen 2006, 85 mukaan). Viimeisimpänä on tärkeää mainita, että luotainpaketin läpivienti ideoinnista niiden kokoamiseen sekä toimittamiseen ja lopulta niiden läpikäyntiin ja purkamiseen asti on aikaa vievää, joten sopivana ryhmäkokona nähdään yleisesti 5–10 ihmistä. Koska aineiston tuottaminen perustuu osallistujan omaan aktiivisuuteen, on tutkimuksessa varauduttava siihen, ettei jokaiselta osallistujalta saada välttämättä hyödyllistä materiaalia. Mitä tiukemmin kohderyhmä on rajattu, sitä tiiviimpi tutkimuksen fokus on. Osallistujia voidaan motivoida esimerkiksi henkilökohtaisella tapaamisella ja palkkiolla. (Mattelmäki 2006, 85-86.)

3. Luotaimen suunnittelu

Luotainpaketteja ei voi sellaisenaan ostaa eikä niiden suunnitteluun ole olemassa valmista kaavaa, vaan luotainta varten kootaan kuhunkin tutkimukseen sopiva yhdistelmä. Luotainpaketti ei itsessään sisällä virallisia lomakkeita ja kyselyjä, vaan paketti sisältää räätälöidysti yleensä jonkinlaisen päiväkirjan, kortteja, tarroja, karttoja, kameran, kyniä ynnä muuta vastaavaa. (Mattelmäki 2006, 88; Gaver 1999, 22-23.)

Koska luotaimet ovat luonteeltaan kokeilevia, rohkaisevat ne luovuuteen tehtäviä määriteltäessä ja esineitä suunniteltaessa (Mattelmäki 2008, 88). Kahta samalla tavalla toteutettua luotainta ei siis ole, sillä sen sisältö riippuu täysin tutkimuksen tavoitteista ja suunnittelijan mielikuvituksesta. Luotaimissa käytettyjä tehtäviä ovat useimmiten valokuvaaminen, päiväkirjan pitäminen, avoimiin kysymyksiin vastaaminen, karttojen tekeminen ja piirtäminen ja kuvakollaasien luonti (Mattelmäki 2008, 88). Luotainpaketit

eivät ole myöskään liian viimeistelyjä, joka myös vie pois virallisuuden tunnetta ja auttaa luovuudessa. Tämän vuoksi luotain-paketti on helposti lähestyttävä ja kiinnostava myös visuaalisesti. Suunnittelijan näkökulmasta tavoitteena on, että suhde suunnittelijan ja tutkittavien välillä olisi mahdollisimman epämuodollinen. (Gaver 1999, 23-25.)

Virittäytymisvaiheessa syntyneet aiheet ja ideat kootaan tässä vaiheessa yhteen ja päätetään millaisia kysymyksiä luotaimessa tullaan esittämään. Jos lopputuloksista tehdään kovin selkeitä oletuksia, jotkin yllätykselliset asiat saattavat jäädä huomaamatta. (Mattelmäki 2006, 88.)

Mattelmäki (2006, 60) jakaa luotaimen ulkonäön suunnittelun viiteen eri merkitykseen:

1. Visuaalinen ilme suunnitellaan niin, että se motivoi ja ohjaa tehtävien tekoa ja osoittaa kiinnostusta käyttäjää kohtaan
2. Provosoimalla ja virikkeitä tarjoamalla voidaan saada yllättäviä näkökulmia
3. Luotainpaketin ideoimisen tarkoituksena on sitouttaa suunnittelijat käyttäjätutkimukseen
4. Ideoinnin tavoite on suunnata suunnittelijoiden ajattelu suunnittelukysymyksen ja ratkaisumahdollisuuksien pohtimiseen käyttäjän näkökulmasta
5. Ulkonäöltään hyvin suunniteltuja luotaimia voidaan käyttää myös tutkimuksen esittelemiseen ja raportoimiseen visuaalisesti mielenkiintoisesti

4. Luotaus

Luotaus eli dokumentaatiovaihe on luotainprosessissa kaikista passiivisin vaihe tutkijalle. Gaverin tiimi toimitti luotainpaketit henkilökohtaisesti. Gaverin (1999, 26) mukaan luotainpakettien luovutuksen yhteydessä osallistujille ei tarvitse esitellä kaikkea yksityiskohtaisesti vaan on parempi kuvaila minkä tapaisia asioita ja tehtäviä he tulevat paketista löytämään. Noin puolivälissä dokumentaatiovaihetta suunnittelijan on hyvä olla yhteydessä osallistujiin, jolla varmistetaan, että kaikki ovat aktiivisia (Gaver, Dunne, Pacenti. 1999.; Gaffney 2006; Mattelmäki 2006, 103) Tällä tavoin tutkija voi myös

tarttua mahdollisesti syntyneisiin ongelmatilanteisiin ja motivoida osallistujia loppuun saakka.

Luotauksen päätyttyä luotaimet palautuvat tutkijalle. Tutkijan kannalta vaivattomampi tapa palautuksille on esimerkiksi postittaminen, mutta hän voi hakea paketit myös henkilökohtaisesti. Luotaimen logistiikkaa suunniteltaessa on siis hyvä pitää mielessä osallistujien henkilökohtaiset menot. Tutkija voi varautua näihin haasteisiin joustavalla aikataululla sekä varaamalla aikaa yhteydenpitoon. Henkilökohtaiset tapaamiset vievät enemmän resursseja, mutta ne voidaan nähdä mahdollisuutena vahvistaa vuorovaikutusta osallistujien kanssa. (Mattelmäki 2006, 103-104.)

5. Luotaimen jälkihaastattelu

Luotainten tuloksia voidaan käyttää lähteenä sellaisenaan (Gaver 1999, 27). Joissakin tapauksissa voi syntyä tarve syventää, täydentää ja tarkistaa luotaimista kerättyjä tietoja ja hyvä tapa näiden asioiden selvittämiseen on haastattelu. Luotainmateriaalista voi koostaa tiivistelmän tai visuaalisen yhteenvedon, joka auttaa aineiston sisäistämisessä. Aineistoon voi myös tehdä merkintöjä niihin kohtiin, joista lisätietoa tai tarkennuksia kaivataan. (Mattelmäki 2006, 104-105.)

Ajallisesti jälkihaastatteluun kannattaa varata yhdestä kahteen tuntiin ja ajankäytön suhteen Mattelmäki (2006, 107) suosittelee käyttämään ryhmähaastattelua.

6. Luotaimen purku ja tulokset

Luotainta purkaessa analysointi-sana voi viitata huomattavasti tieteellisempään työkentelytapaan kuin mitä on tarpeellista. Parempi kuvaus luotaimen purulle onkin haltuunotto, jäsentäminen tai tulkinta. Luotaimista saatua aineistoa voidaan tuki tulkita laadullisen tutkimusten tavoin etsien johtolankoja, yhteneväisyyksiä tai eroavaisuuksia, sillä ne auttavat aiheen ymmärtämistä. (Mattelmäki 2006, 107.) Ihmisten kokemuksia ja tunteita selvitettäessä luotaimesta saatujen tulosten luotettavuus perustuu pitkälti osallistujien rehellisyyteen ja kuinka hyvin tutkija on saanut aineiston talteen (Aaltonen & Heikkilä 2003, Mattelmäki 2006, 107 mukaan).

Tapa tulkita käyttäjätietoa voidaan jakaa neljään eri työskentelytapaan:

1. Tulkintateemat – tulkitsejan katsetta voidaan tarkentaa valmiiden mallien tai sovittujen teemojen avulla tärkeiksi tunnistettuihin aiheisiin ja tapaan esittää tuloksia
2. Aineiston ehdoilla – ennalta määritellyt teemat eivät sulje pois uusia ilmiöitä tai näkökulmia. Aineiston yksityiskohtien avulla etsitään kokonaisuutta kuvaavia teemoja ja jäsenysperiaatteita.
3. Tiivistys ja yhdistely – Aineiston raportointi voidaan tehdä esimerkiksi teemoittain yhdisteltynä kirjallisena raporttina, visuaalisena esityksenä tai selattavana verkkosivuna. Tällä tavoin aineiston runsaus ja subjektiivisuus korostuu.
4. Suora tulkinta – Aineisto voi toimia sellaisenaan inspiraation ja suoran tulkinnan lähteenä eikä jäsentelyä ja analyysiä tehdä. Tämä toimii mikäli suunnittelija on itse tutkija tai saa tulkita suoraan alkuperäisaineistoa. (Mattelmäki 2006, 108-115.)

Se mitä luotaimilla kerätyllä aineistolla tehdään ja kuinka sitä tulkitaan, riippuu täysin luotaamisen tarkoituksesta. Mikäli tarkoituksena on ollut saada tietoa, voidaan aineistosta koota ilmiöitä kuvaavia yhteenvetoja ja jäsenyksiä. Käyttäjien osallistuessa suunnitteluun, voidaan saatuja ideoita ja suunnittelumahdollisuuksia jatkokehittää esimerkiksi eri tilanteita kuvaaviksi skenaarioiksi tai tuoteideoiksi. Luotainprosessi, joka tehdään vuoropuhelutarkoituksessa, painottaa keskustelua ja tämä keskustelu syntyy läpi prosessin virittäytymisvaiheessa, luotauksen aikana sekä aineiston tulkinnassa. Tapaamiset, työpajat sekä ideointisessiot toimivat vuoropuhelun mahdollistajina. Luotaimia, joita käytetään inspiraation lähteenä voidaan hyödyntää ideoiden ja ajatusten käynnistäjinä ilman erillistä jäsenystä. (Mattelmäki 2006, 120-121.)

3 Luotaintutkimuksen toteutus

Esittelin edellisessä luvussa voimaantumisen teoriaa ja luotainmenetelmän. Tässä luvussa siirrän luotaimen teorian käytäntöön. Käyn ensimmäisenä läpi menetelmän valinnan perusteluineen, jonka jälkeen esittelen myös tutkimusjärjestelyt sekä tutkimusta varten valitut verkkopalvelut.

3.1 Luotain tutkimukseni menetelmänä

Tavoitteenani on saada lisää tietoa osallistujien tuntemuksista verkkopalvelujen käytön yhteydessä. Valitsin opinnäytetyön menetelmäksi luotaimen, sillä sen keinoin minun on mahdollisuus päästä parhaiten käsiksi ihmisten kokemuksiin ja tuntemuksiin.

Sovelsin tässä luotaimessa informaatiota keräävää empatialuotainta. Kuten luvussa 2.2. kerrottiin, empatialuotaimen prosessiin on liitetty itsedokumentaation jälkeinen haastattelu. Toteutin haastattelun jälkikyselyn muodossa, mikä osoittautui myöhemmin kannattavaksi ratkaisuksi saatujen tulosten vuoksi, joita esittelen tarkemmin luvussa neljä. Samassa luvussa (2.2.) esitellyt informaatiota keräävät luotaimet keräävät tietoa käyttäjän nykyhetkestä ja tilanteista. Tavoitteena on saada osallistujat analysoimaan ja tulkitsemaan omia kokemuksiaan, minkä vuoksi tämä on sopiva luotaintyyppi tutkimustani varten.

Tämän lisäksi tulen hyötymään luotainmenetelmän opettelusta ja käytännön toteutuksesta myös ammatillisessa mielessä, sillä luotainmenetelmää voidaan hyödyntää osana käyttäjälähtöistä suunnitteluprosessia.

3.2 Tutkimusjärjestelyt

Luotain-tutkimus toteutettiin maaliskuussa 2016. Kokosin testiryhmän, joka koostui viidestä 25–32-vuotiaasta naisesta. Ryhmäkoko vastasi teoriaosuudessa esitettyä ryhmäkokoja eikä laajemman aineiston käsittely opinnäytetyön ajankäytön puitteissa olisi ollut mahdollinen. Sopivat osallistujat löytyivät henkilökohtaisten verkostojen kautta.

Tavoitteenani oli luoda luotainpaketista mahdollisimman helposti lähestyttävä kokonaisuus. Kuten kappaleessa 2.2.3. kerrotaan, pyritään luotainpaketteja tehdessä siihen, etteivät ne ole liian hienosteltuja. Päädyin kirjoittamaan tehtävävihkojen tekstit käsin, sillä valmiiksi tulostetut tehtävävihkot tuntuivat tässä tarkoituksessa liian kliinisiltä. Käsinkirjoitus vei minulta enemmän aikaa, mutta tehtävävihkojen tuli tuntua enemmän kouluaikaisilta ystävävihkoilta kuin tutkimuspapereilta ja tällä tavoin niissä korostui epämuodollisuus.

Luotaimien kysymykset olivat kaikille osallistujille samat. Luotaimen saatetekstissä [ks. liite 1] kerroin osallistujille luotaintehtävistä ja siitä miten tehtäviin kannattaa valmistautua. Luotaimen tehtävät ja kysymykset olivat avoimia, mikä antoi osallistujille mahdollisuuden vastata parhaaksi näkemällä tavalla – kirjoittamalla, piirtämällä tai esimerkiksi kuvakollaasein. Luotainpaketin tehtävät kysymyksineen löytyy liitteestä 1.

Hankin luotainpakettiin kuuluvat tarvikkeet omakustanteisesti. Luotain-paketti [kuvio 4] sisälsi

- Tehtävävihkon, jossa on 10 tehtävää
- Erilaisia tarroja ja post-it-lappuja sekä
- Korostuskynän

Kuvio 4. Luotainpaketti (Kuva: Maria Kuittinen)

Toimitin luotainpaketit yhtä lukuunottamatta henkilökohtaisesti, jolloin minulla oli mahdollisuus esitellä paketin sisältö päällisin puolin ja kertoa minkälaisia tehtäviä osallistuja tulisi tekemään. Tämä mahdollisti vielä viime hetken kysymysten kysymisen kumminkin puolin ja lisäsi vuorovaikutusta.

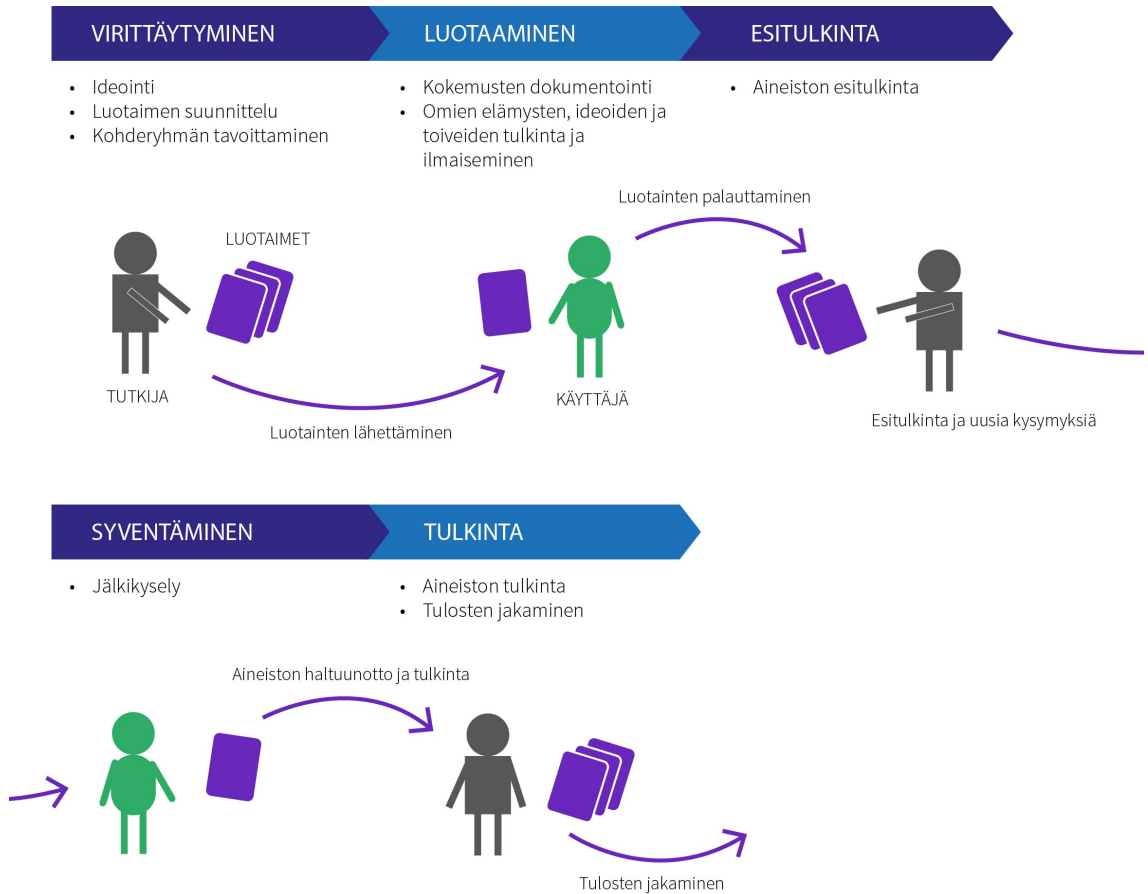
Luotainpaketit olivat osallistujien tehtävissä 10 päivän ajan. Itsedokumentaatiovaiheen puolivälissä olin yhteydessä osallistujiin ja kyselin heidän etenemistään. Tehtävät koettiin tässä vaiheessa kiinnostavina, mutta huomioin, että loppupuoliskolla muutama osallistuja arvioi ajankäyttönsä väärin ja heille tuli tehtävien kanssa kiire. Tämä saattoi osaksi johtua siitä, että luotaimien viimeiset tehtävät olivat pohdiskelevimpia ja edellyttivät osallistujilta omaa arviotani enemmän aikaa.

Kaikki osallistajat palauttivat luotainpaketit ajallaan ja tehtävät tehtyinä.

Luotainpaketin palauttamisen jälkeen purin vastaukset ensimmäisen kerran ja vastauksien pohjalta kokosin osallistujille jälkikyselyn, joka oli heidän vastattavissaan kolmen päivän ajan. Oman opinnäytetyöni kohdalla näin parhaaksi toteuttaa jälkihaastattelu jälkikyselyn muodossa Mattelmäen näkemyksestä poiketen. Päädyin tähän siksi, koska on usean henkilön saaminen yhteen paikkaan on aikataulullisesti erittäin haastavaa ja kysely antaa osallistujille vapauden vastata kyselyyn itselleen parhaana ajankohtana luotaintehtävien tyylisesti.

Jälkikyselyssä [Liite 2] kysyin tarkentavia kysymyksiä voimaantumiseen liittyen, sillä näihin en saanut täysin suoria vastauksia luotaimien vastausten kautta. Sain jälkikyselyn vastauksen neljältä osallistujalta viidestä. Jälkikyselystä saatujen vastausten jälkeen kävin koko aineiston jälleen kerran läpi ja kirjasin ylös esille nousseita asioita. Jälkikyselystä saadut vastaukset osoittautuivat arvokkaiksi tulosten kannalta.

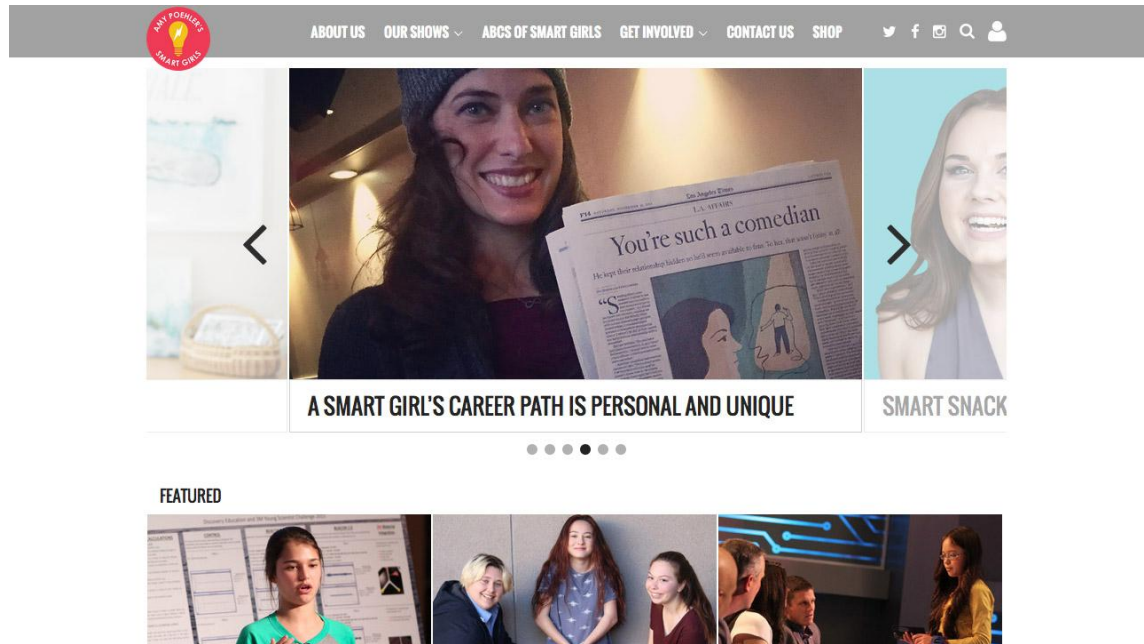
Luotaimeen osallistumisen jälkeen osallistajat saivat pienen hemmottelupaketin kiitokseksi avusta. Tässä opinnäytetyössä toteutettu luotainprosessi on visualisoitu kuviossa 5. Avaan luotaimesta saatuja tuloksia tarkemmin luvussa neljä.

Kuvio 5. Opinnäytetyössä toteutetun luotainprosessin eteneminen Mattelmäen kuvaamaa prosessia mukailien (Kuva: Maria Kuittinen)

Luotaimeen valitut verkkopalvelut

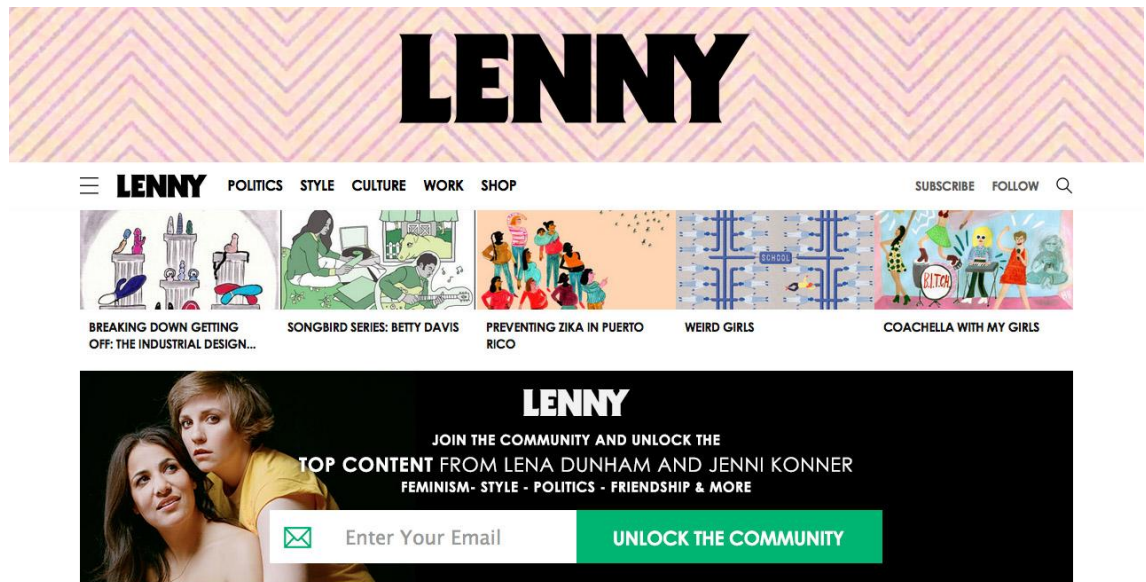
Amy Poehler's Smart Girls

Kuvio 6. Amy Poehler's Smart Girls-verkkopalvelun etusivu.

Smart Girls on Amy Poehlerin ja Meredith Walkerinin perustama verkkopalvelu ja sen ympärille muodostunut yhteisö. Sivusto on suunnattu nuorille naisille ja se kannustaa kaikkia olemaan oma itsensä. Smart Girls on valituista verkkopalveluista vanhin ja se syntyi vuonna 2008, jolloin Youtubessa *Smart Girls at the Party*-nimeä kantava nettisarja aloitti lähetyksensä (Schroeder, 2015). Sivuston motto on "Change the world by being yourself". Sivustola löytyy muun muassa Smart Girls ABC, jossa eri aakkosilta löytyy eri tunnetiloihin liittyviä artikkeleita. Samaa nimeä kantava Youtube-kanava on myös erittäin aktiivinen.

Lenny Letter

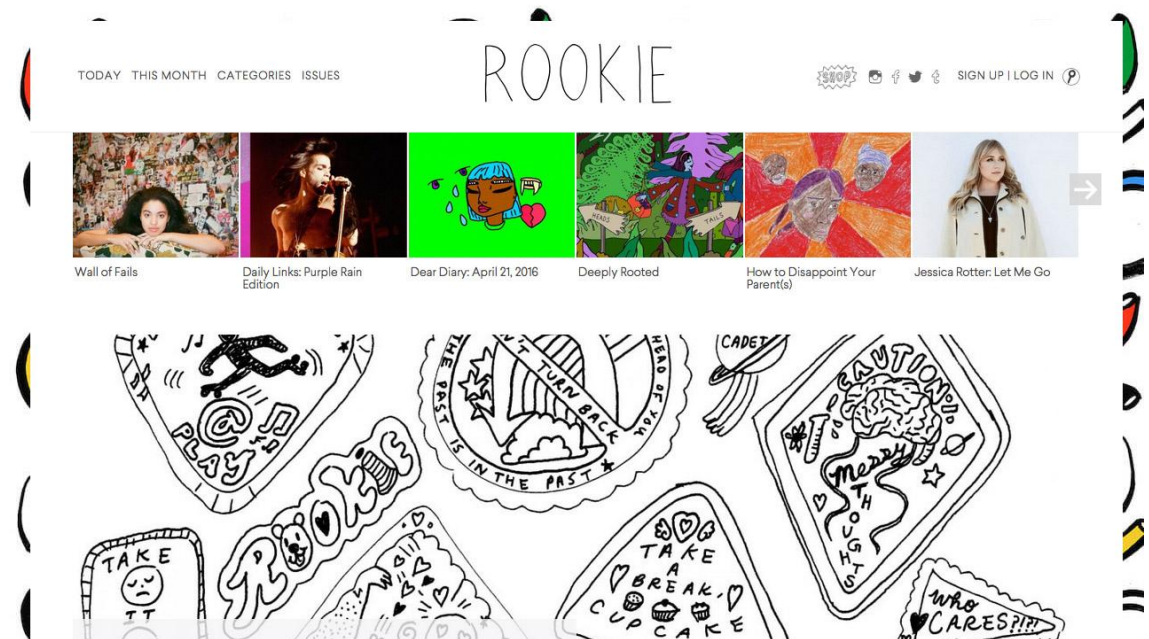

Kuvio 7. Lenny Letter-verkkopalvelun etusivu.

Lenny Letter on Lena Dunhamin ja Jenni Konnerin vuonna 2015 perustama verkkopalvelu, jonka erittäin tärkeässä osassa on kaksi kertaa viikossa ilmestyvä uutiskirje. Verkkopalvelu sisältää artikkeleita, tekstejä ja haastatteluja, jotka käsittelevät politiikkaa, tyyliä, työtä ja elämää ylipäättään feministisen linssin läpi. Kohdeyleisö Dunhamin mukaan on joukko samanmielisiä älykkäitä uteliaita naisia, jotka haluavat tehdä työtä muutoksen puolesta, mutta samanaikaisesti saada muotivinkkejä. (Petersen 2015.)

“That’s the Lenny pitch: contemporary feminism for the inbox, in all of its contradictions and complexities. Clear and cogent pieces on the politicians who push for issues that matter to women, stacked above a monthly face mask routine.” (Petersen 2015)

Rookie

Kuvio 8. Rookie-verkkopalvelun etusivu.

Tavi Gevinson perusti Rookie-verkkopalvelun vuonna 2011 hänen ollessaan vain 15-vuotias (Krashinsky, 2015). Gevinson oli tätä aiemmin ylläpitänyt Style Rookie-nimistä blogia vuodesta 2008 alkaen. Rookie on suunnattu pääasiassa teini-ikäisille tytöille. Rookie julkaisee taidetta ja kirjoituksia, joita tuottavat muun muassa toimittajat, julkimot sekä lehden omat lukijat. Aiheet vaihtelevat laidasta laitaan popkulttuurista muotiin ja nuorten sosiaalisista ongelmista feminismiin. Rookie jakautuu aikakauslehtien tapaan kuukausittaisiin numeroihin, jotka rakentuvat teemojen ympärille. (Wikipedia 2012.)

4 Tulokset

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää luotainmenetelmän avulla, voivatko tietynlaiset verkkopalvelut edesauttaa henkilön voimaantumista.

Luotain menetelmänä antaa osallistujille suhteellisen vapaan tavan toimia ja toteuttaa itseään tehtäviä tehdessään ja tästä syystä suoria vastauksia tutkimuskysymykseen ei suoran tulkinnan kautta syntynyt. Osallistujat pohtivat verkkopalveluista lukemiaan juttuja osaltaan aivan odottamattomalla tavalla ja välillä vastauksena oli ainoastaan

lyhyt listaus luettujen juttujen otsikoista. Osallistujat myös tulkitsevat herkemmin sivustojen visuaalisuutta ja sisältöjä pohdinnan sijaan. Huomasin ongelman purkaessani aineistoa ensimmäistä kertaa ennen jälkikyselyn lähettämistä. Tämä ongelma kuitenkin avasi minulle mahdollisuuden esittää osallistujille tarkentavia kysymyksiä, jotka koskivat yhä lähemmin voimaantumista verkkopalvelujen avulla. Jälkikyselystä saatuihin vastauksiin paneudun myöhemmin tässä luvussa.

Aineistosta nousee kuitenkin esille aihealueita, joita tulkitsemalla kappaleessa 2.1.3. käsiteltyyn voimaantumisen teemaan ja osaprosesseihin pääsee käsiksi. Osallistujat kertoivat tykänneensä eniten tehtävistä, jossa he pääsivät pohtimaan omaa itseään ja oma elämäänsä. Heti ensimmäisestä tehtävästä alkaen osallistujat ilmaisivat läheisten ihmisten tärkeyden elämässään. Kaikki osallistujat kuvailivat itseään myös positiivisesti ja epävarmuutta omasta itsestään ei ilmennyt niin paljoa kuin ehkä olisin odottanut. Inspiroiviksi koettiin lähipiirissä menestyneet ihmiset heidän luovuutensa, rohkeutensa ja avoimuutensa vuoksi. Osallistujien voimaantumista tukevat myös tulevaisuuden tavoitteet, joiden aihealueet liittyivät muun muassa urahaaveisiin, matkusteluun sekä hyvinvointiin ja terveyteen.

Itse valituista verkkopalveluista suosituimmaksi nousi Amy Poehler's Smart Girls. Palvelua pidettiin monipuolisena, josta löytyi luettavaa jokaiselle. Sivujen kategorioita pidettiin hyvin jaoteltuina ja aiheet olivat ajankohtaisia. Seuraavaksi tykätyin oli Lenny Letter, jonka vahvuutena oli etenkin feministinen ja vakavampi ote asioihin. Sivuston aiheet olivat poliittisempia. Rookie-sivuston visuaalisuus vakuutti monet ja se koettiin inspiroivaksi, mutta sivusto oli suunnattu selkeästi nuoremmille, minkä tiesinkin jo palvelua valitessani.

Suosituimmaksi teemaksi osallistujien kesken nousi luetuimpien juttujen keskeltä naisten tasa-arvo ja sukupuolten eriarvoisuus. Tätä teemaa käsiteltiin myös luotaimen tehtävässä numero 9 "Olen nainen", jossa osallistujat pääsivät pohtimaan mitä tehtävän otsikko heille merkitsee. Naiseuden merkitys ilmeni mahdollisuudella saada lapsia ja tasa-arvoa odotettiin. Tasa-arvo ei kuitenkaan korostu edes osallistujien elämässä, sillä välillä osallistujat kokivat itsensä altavastajina sukupuolensa takia. Tasa-arvon puute herätti ihmetystä useamman osallistujan vastauksissa, mutta moni oli myös valmis taistelemaan oikeuksiensa puolesta.

Osallistajat pitivät etenkin pienemmistä ja luovista tehtävistä, joita oli lähes jokaisen päivän päätteeksi. Osallistajat kertoivat myös saaneensa uutta ajateltavaa tehtävien teon seurauksena. Haasteena nähtiin tiukahko aikataulu, käsinkirjoittaminen näppäimistön sijasta ja keskittymiskyvyn puute. Tästä huolimatta osallistajat olivat erittäin sitoutuneita luotaintehtäviin ja kaikkien kesken vain muutama tehtävä jäi tekemättä.

Kuten jo aiemmin mainitsin, en saanut luotainten avulla täysin suoria vastauksia verkkopalveluiden mahdollisesti tuottamaan voimaantumisen tunteeseen. Tämän vuoksi jälkikyselyä kootessani pyrin muotoilemaan kysymykset avoimiksi niin, ettei vastaajalla ole mahdollisuutta vastata kyllä tai ei. Jälkikyselystä saadut tulokset vastasivat esitettyyn tutkimuskysymykseen parhaiten. Verkkopalveluiden uskottiin toimivan voimaantumisen lähteenä erityisesti kasvaville nuorille. Verkkopalveluiden koettiin antavan vertaistukea eri tilanteisiin erilaisten selviytymistarinoiden ja informatiivisten pakettien muodossa. Osallistujien mukaan sivustojen teemat voivat näin tukea henkilöä käsittelemään omia ajatuksiaan ja tarjota vastauksia askarruttaviin kysymyksiin. Erityistä huomiota kiinnitettiin siihen, että sivustot rohkaisevat ihmistä olemaan oma itsensä ja oman identiteetin vahvistamista sivustojen avulla pidettiin merkittävänä. Osallistajat kokivat myös erittäin tärkeänä, että kaikissa verkkopalveluissa otettiin vahvasti kantaa miesten ja naisten väliseen tasa-arvoon.

Mikäli toteuttaisin samankaltaisen työn uudelleen luotainmenetelmää käyttäen, lisäisin luotainmenetelmän vaiheisiin pilotoinnin. Pilotoinnin avulla ennen varsinaista itsedokumentointivaihetta, voisin testata toimivatko luotaimen tehtävät ja kysymykset sellaisenaan vai pitääkö niitä muuttaa. Tässä tutkimuksessa pilotoinnista olisi ollut varmasti hyötyä, sillä olisin voinut muotoilla luotaimen sisällyttämiäni kysymyksiä ja tehtäviä niin, että olisin saanut suurempia vastauksia verkkopalveluiden mahdollisesti tuottamaan voimaantumisen tunteeseen. Harkitsisin mahdollisesti myös tarkempaa kohderyhmän kartoittamista.

5 Lopuksi

Johdannossa ja tiivistelmässä esittelin työn tavoitteeksi selvittää, voivatko tietynlaiset verkkopalvelut edesauttaa henkilön voimaantumista. Keskeiseksi teemaksi nousi voimaantuminen käsite ja päätin lähteä etsimään vastausta tutkimuskysymykseen luotainmenetelmän keinoin.

Tulokset eivät antaneet niin syväluotaavia vastauksia kuin olisin odottanut. En silti koe täysin epäonnistuneeni ja saamieni tuloksien pohjalta voi silti päätellä, että oikeanlaiselle kohderyhmälle valitunlaiset verkkopalvelut toimivat mitä luultavimmin voimaantumisen lähteenä. Näen luotainmenetelmän haasteena erityisesti kysymysten oikeanlaisen muotoilun ja kommunikoinnin osallistujien kanssa.

Opin tämän opinnäytetyöprosessin aikana lisää omasta työskentelyprosessista ja siitä miten oma tapani työskennellä ei olekaan niin säntillistä kuin mitä varmasti odotetaan vaan omalla kohdalla pääsin hallitun kaaoksen kautta päätökseen. Tämän vuoksi myös aikatauluttaminen oli loppupuoliskolla hyvin haastavaa, sillä työhön tarttuminen ei aina onnistunut.

Nautin myös luotainmenetelmään perehtymisestä ja sen prosessin läpiviennistä. Vaikka luotaimen suunnitteluprosessi ja käytännön työ vei minulta paljon aikaa, oli teorian toteuttaminen käytännössä hyvin opettavaista. Yllätyin positiivisesti miten hyvin osallistujat sitoutuivat tutkimukseeni. Tulevaisuudessa olisi mielenkiintoista osallistua luotaintutkimuksen toteutukseen suuremmassa tiimissä, sillä ideointityö luotaimen suunnitteluvaiheessa ja tulosten jälkeen on varmasti mielenkiintoinen prosessi. Myös voimaantumisen teorian perehtyminen toi minulle täysin uutta ajateltavaa ja huomasiinkin usein teoriaa lukiessani vertaavani omaa henkistä kasvuani voimaantumisen prosessiin. Näiden yhtymäkohtien löytäminen elämäni oli merkittävää.

Koska osallistujat tunsivat, että verkkopalvelut Lenny Letteriä lukuunottamatta ovat suunnattu nuoremmille käyttäjille, olisi tulevaisuudessa vastaavanlainen luotain mielenkiintoista toteuttaa nuoremmalle kohderyhmälle, esimerkiksi teini-ikäisille tai juuri täysi-ikäistyneille. Opinnäytetyötä on myös mahdollista käyttää pohjana vastaavien palvelujen kartoitukselle ja tarpeelle Suomessa. Tämän lisäksi työ voi toimia katsauksena luotainmenetelmään kehittämistyöstä kiinnostuneille.

Lähteet

Dunne, Tony, Gaver, Bill, Pacenti, Elena. 1999. Design: Cultural Probes. Interactions Volume 6 Issue 1, Jan./Feb. 21-29. [lehtiartikkeli] (Luettu 16.2.2016)

Gaffney, Gerry. 2006. Cultural Probes. Luettavissa osoitteessa <<http://web.archive.org/web/20060820125824/http://www.infodesign.com.au/ftp/CulturalProbes.pdf>> (Luettu 17.2.2016)

Gaver, William; Boucher, Andy; Pennington, Sarah and Walker, Brendan. 2004. Cultural probes and the value of uncertainty. Luettavissa osoitteessa: <<http://research.gold.ac.uk/4720/1/p53-gaver.pdf>> (Luettu 17.2.2016)

Järvinen, Tomi 2009. Voimaantumisen (empowerment) arvioinnin haasteita. Ammatti- kasvatuksen aikakauskirja. 11 (1), 8-17. Luettavissa osoitteessa <http://www.okka-saatio.com/aikakauskirja/arkisto/2009-1/Ammatti09_Jarvinen8_17_2.pdf> (Luettu 7.3.2016)

Krashinsky, Susan. 2015. Tavi Gevinson: The teen queen of Rookie Magazine. Luettavissa osoitteessa: <<http://www.theglobeandmail.com/report-on-business/careers/careers-leadership/tavi-gevinson-the-teen-queen-of-rookie-magazine/article26959393/>> (Luettu 17.2.2016)

Kotimaisten kielten keskus, Kielitoimiston sanakirja. 2016.

Mattelmäki, Tuuli 2006. Muotoiluluotaimet. Helsinki: Teknologiainfo Teknova Oy.

Petersen, Anne Helen. 2015. Lena Dunham Is Launching A Newsletter For Young Women. BuzzFeed. Luettavissa osoitteessa <<http://www.buzzfeed.com/annehelenpetersen/lena-dunham-lenny#.xfW2eAgp1b>> (Luettu 16.2.2016)

Schroeder, Audra. 2015. How Amy Poehler became a mentor to the teen Internet. <<http://www.dailydot.com/entertainment/amy-poehler-smart-girls-at-the-party/>> (Luettu 16.2.2016)

Siitonen, Juha 1999. Voimaantumisteorian perusteiden hahmottelua. Väitöskirja. Oulu: Oulun yliopisto, opettajankoulutuslaitos. Luettavissa osoitteessa <<http://herkules.oulu.fi/isbn951425340X/isbn951425340X.pdf>> (Luettu 8.3.2016)

Wensveen, S.A.G. 2005. A Tangibility Approach to Affective Interaction.

Wikipedia 2012. Rookie (magazine). Wikipedia [verkkosivu] <https://en.wikipedia.org/wiki/Rookie_%28magazine%29> (Luettu 15.2.2016)

Kuvälähteet

Kuvio 1. Siitonen, Juha 1999. Voimaantumisteorian perusteiden hahmottamista. Väitöskirja. Oulu: Oulun yliopisto, opettajankoulutuslaitos. 158. [kuvakaappaus verkkosivulta] <<http://herkules.oulu.fi/isbn951425340X/isbn951425340X.pdf>> (Luettu 20.4.2014).

Kuvio 2. Gaver, William; Boucher, Andy; Pennington, Sarah and Walker, Brendan. 2004. Cultural probes and the value of uncertainty. 55. [kuvakaappaus verkkosivulta] <<http://research.gold.ac.uk/4720/1/p53-gaver.pdf>> (Luettu 17.2.2016).

Kuvio 3. Mattelmäki, Tuuli 2006. Muotoiluluotaimet. Helsinki: Teknologiainfo Teknova Oy. 76. [kuvankaappaus].

Kuvio 4. Kuittinen, Maria. Luotainpaketti [oma kuva]

Kuvio 5. Kuittinen, Maria. Luotainprosessi [oma kuva]

Kuvio 6. Amy Poehler's Smart Girls. 2016. [kuvakaappaus verkkosivulta] <<http://amysmartgirls.com/>>

Kuvio 7. Lenny Letter. 2016. [kuvakaappaus verkkosivulta] <<http://www.lennyletter.com/>>

Kuvio 8. Rookie. 2016. [kuvakaappaus verkkosivulta] <<http://www.rookiemag.com/>>

Luotaimen saateteksti ja tehtävät

Hei [nimi] !

Tämä luotain-tutkimus sisältää pieniä tehtäviä, joita tulet tekemään seuraavan 10 päivän aikana. Voit itse päättää mihin aikaan päivästä tehtäviä teet. Varaa tehtäville kuitenkin vähintään puoli tuntia. Tee tehtävät järjestyksessä.

Ensimmäisissä tehtävissä haluan hieman tutustua sinuun. Tämän jälkeen pääset tutustumaan valitsemiini sivustoihin ensin yksitellen, jonka jälkeen pääset syventymään sivustoilta löytyviin juttuihin paremmin. Käsittelen vastauksesi luottamuksellisesti, joten vastaathan tehtäviin mahdollisimman rehellisesti.

On toivottavaa, että sovellat ja käytät luovuuttasi näitä tehtäviä tehdessäsi. Vastauksia luodessasi voit kirjoittaa, piirtää, käyttää tarroja, leikellä kuvia ja luoda kollaaseja – mitä vain, mikä auttaa sinua kertomaan ajatuksistasi ja havainnoistasi.

Anna itsellesi aikaa myös rauhoittua ja ajatella rauhassa. Siksi pyydänkin, ettet tekisi kahta tehtävää enempää päivässä.

Luotaimen päätyttyä saat vielä sähköpostitse kyselyn, jossa kysyn sinulta muutaman kysymyksen kokemuksiisi liittyen.

Mikäli sinulle tulee mitään kysyttävää tehtäviin tai tutkimukseen liittyen, ota yhteyttä minuun Facebookissa tai sähköpostitse maria.kuittinen@metropolia.fi

Kiitos jo etukäteen, että osallistut tutkimukseeni!

Tänään on xx/03/2016

Mitä sinulle tänään kuuluu?

Tehtävä 1. Ystäväkirja

- Nimi:
- Ikä:
- Minua kutsutaan...
- Minä uskon...
- Parhaat asiat elämässä ovat...
- Minua kuvaillaan...
- Lapsena halusin olla...
- Isona minusta tulee...
- En voisi elää ilman...
- Saan voimaa...
- Hävitän aina...
- Pelkään...
- Toteemieläimeni on...
- Mottoni...
- Ihailen...
- Voimabiisini on...
- Olen koukussa...
- Haluaisin oppia...
- Nautin...
- Kaunista on...
- Viisain kuulemani neuvo...
- Minut saa nauramaan...
- Kertoisin 14-vuotiaalle itselleni...
- Vanhana kiikkutuolissa...

Tänään on xx/03/2016

Tehtävä 2. Kuvaile itseäsi.

Tässä olen minä...

Tänään on xx/03/2016

Mitä sinulle tänään kuuluu?

Tehtävä 3.

Tänään pääset tutustumaan Amy Poehler's Smart Girls-sivustoon.

<http://amysmartgirls.com/>

1. Vietä noin 10 minuuttia tutustuen vapaasti sivuihin
  - Ensifiilikset? Mitä löytyi? Pistikö jokin silmään?
2. Palaa sivuille. Nyt sinulla on vapaat kädet: lue muutama artikkeli tai katso videoita.
  - Piirrä nyt pieni mindmap löydöistäsi/ajatuksistasi/havainnoistasi
3. Heräsikö sinulla muita ajatuksia tai fiiliksiä?
4. Luettele/piirrä tähän vahvuuksiasi

Tänään on xx/03/2016

Mitä sinulle tänään kuuluu?

Tehtävä 4.

Tänään pääset tutustumaan Lenny Letter-sivustoon.

<http://www.lennyletter.com/>

1. Vietä noin 10 minuuttia tutustuen vapaasti sivuihin
  - Ensifiilikset? Mitä löytyi? Pistikö jokin silmään?
2. Palaa sivuille. Nyt sinulla on vapaat kädet: lue muutama artikkeli tai katso videoita.
  - Piirrä nyt pieni mindmap löydöistäsi/ajatuksistasi/havainnoistasi
3. Heräsikö sinulla muita ajatuksia tai fiiliksiä?
4. Mitkä VIISI sanaa koskettavat sinua eniten

ARVOSTETTU

VAKAVA

HELLÄ

KILPAILEVA

TYLSÄ AITO

AHDISTUNUT

ROHKASEVA

VAHVA LUOVA

SITOUTUNUT

VAPAUTUNUT

MYÖTÄTUNTOINEN

ONNELLINEN

ELOISA

OMISTAUTUNUT

RENTOUTUNUT

HÄMMENTYNYT

Tänään on xx/03/2016

Mitä sinulle tänään kuuluu?

Tehtävä 5.

Tänään pääset tutustumaan Rookie-sivustoon.

<http://www.rookiemag.com/>

1. Vietä noin 10 minuuttia tutustuen vapaasti sivuihin
  - Ensifiilikset? Mitä löytyi? Pistikö jokin silmään?
2. Palaa sivuille. Nyt sinulla on vapaat kädet: lue muutama artikkeli tai katso videoita.
  - Piirrä nyt pieni mindmap löydöistäsi/ajatuksistasi/havainnoistasi
3. Heräsikö sinulla muita ajatuksia tai fiiliksiä?
4. Piirrä aikajana tärkeistä/kasvattavista hetkistä elämässäsi teini-ikäisestä nykyhetkeen

Tänään on xx/03/2016

Mitä sinulle tänään kuuluu?

Tehtävä 6.

1. Keitä kuppi lämpöistä ja vietä nyt tovi (väh. 30min) tutustuen vapaasti sivuihin.
  2. Minkälaisiin juttuihin tutustuit?
  3. Kerro ihmisistä, jotka merkitsevät sinulle eniten tai inspiroivat sinua.
Miksi?
-

Tänään on xx/03/2016

Mitä sinulle tänään kuuluu?

Tehtävä 7.

1. Keitä kuppi lämpöistä ja vietä nyt tovi (väh. 30min) tutustuen vapaasti sivuihin.
2. Minkälaisiin juttuihin tutustuit?
3. Kerro tai piirrä miten keräät itsellesi voimia esimerkiksi stressin/vaikean hetken keskellä.

Tänään on xx/03/2016

Mitä sinulle tänään kuuluu?

Tehtävä 8.

1. Keitä kuppi lämpöistä ja vietä nyt tovi (väh. 30min) tutustuen vapaasti sivuihin.
  2. Minkälaisiin juttuihin tutustuit?
  3. Unelmakartasto
-

Tänään on xx/03/2016

Mitä sinulle tänään kuuluu?

Tehtävä 9.

1. Mikä sivusto on antanut sinulle eniten? Miksi?
2. Listaa tähän TOP 5 suosikkijuttuasi mitä olet katsonut/lukenut näiden päivien aikana ja kerro miksi valitsit juuri nämä
3. "Olen nainen". Mitä se sinulle merkitsee?

Tänään on xx/03/2016

Mitä sinulle tänään kuuluu?

Tehtävä 10.

1. 10 päivän tutkimusmatka on nyt päättymässä. Millainen sinun matkasi oli? Oletko oppinut jotain uutta? Mikä jäi päällimmäisenä mieleen? Kerro vapaasti kokemuksestasi.

Luotaimen jälkikysely

Ensinnäkin tuhannet kiitokset, että osallistuit tutkimukseeni! Kaikilta osallistujilta tuli monipuolisesti ajatuksia ja vastauksia, jotka auttavat minua opinnäytetyöni kirjoittamisessa. Hienoa myös huomata miten vahvoja naisia tehtävävihkojen takaa paljastui :)

Haluaisin kysyä sinulta vielä muutaman kysymyksen voimaantumiseen liittyen. Pyrkimyksenäni on siis selvittää, voivatko tutkimukseen valittujen verkkosivustojen kaltaiset verkkopalvelut tukea henkilön voimaantumista, jonka vuoksi ajatuksenne ja mielipiteenne ovat tärkeässä roolissa opinnäytetyössäni. Voimaantumisen käsitehän tiivistyy ajatukseen:

“Voimaantuminen on ihmisestä itsestään lähtevä prosessi – voimaa ei voi antaa toiselle.”

Voimaantumisen prosessi on vahvasti yhteydessä ihmisen omaan haluun voimaantua, omien päämäärien asettamiseen, luottamus omiin mahdollisuuksiin ja näkemys omasta itsestään ja tehokkuudesta. Voimaantumista tukevat turvalliseksi ja luottamukselliseksi koettu ilmapiiri ja ympäristö.

Pyydän sinua vastaamaan kyselyyn viimeistään keskiviikkoon 30.3.2016 klo 15 mennessä. Jälleen kerran, mikäli sinulla tulee mitään kysyttävää, otathan minuun yhteyttä!

Tulet saamaan minulta vielä huhtikuun aikana pienen muistamisen kiitoksena osallistumisestasi.

1. Nimi
2. Tutustuit tutkimuksen aikana Smart Girls, Lenny Letter ja Rookie-sivustoihin. Sivustoja voisi kuvailla ehkä "järkevämminä naistenlehtinä", jotka kannustavat lukijoita olemaan omia itsejään ja hyväksymään itsensä juuri sellaisena kuin on. Ovatko tämän kaltaiset sivustot sinun mielestäsi tarpeellisia? Miksi?
3. Voivatko tällaiset sivustot mielestäsi tukea henkilön voimaantumista? Miten?
4. Miten tärkeänä pidät, että sivustot käsittelevät esimerkiksi naisten ja miesten väliseen tasa-arvoon tai omaan vartalokuvaan liittyviä aiheita?
5. Onko sinun mielestäsi inspiroivaa lukea (vahvoista) naisista, jotka menestyvät valitsemallaan tiellä? Millaisia vaikutuksia olet kokenut/havainnut itsessäsi?

(sivunvaihto)

6. Heräsikö sinulla jälkeinpäin ajatuksia, joita haluaisit jakaa tehtäviin, sivustoihin tai aiheeseen liittyen? Jos, niin minkälaisia?
7. Auttoiko päiväkirjamainen tehtävävihko sinua jäsentämään ajatuksiasi tai löytämään esimerkiksi uusia puolia itsestäsi?
8. Eräässä tehtävässä pyysin sinua luettelemaan vahvuuksiasi. Onko sinulla tapana buustata itseäsi positiivisin ajatuksin? Jos näin, oletko huomannut vaikutusta?
9. EXTRA: Moni piti päiväkirjamaisesta mallista. Oletko aloittanut tai harkitsetko aloittavasi päiväkirjan pitämisen?
10. Mikäli sinulla on vielä jotain sanottavaa, kerro se tässä.